

KULTURNO UMETNIŠKO DRUŠTVO TRIVIA

Novičnik za samozaposlene v kulturi

T: 041 883 593

E: kud.trivia@gmail.com

Odziv na Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 in akcijski načrt

Spoštovani!

Pozdravljamo načrte Ministrstva za kulturo za izboljšanje položaja samozaposlenih v kulturi, umeščene v Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 in v njen Akcijski načrt.

Podpiramo vizijo kulture do leta 2031, ki vključuje stabilizacijo delovnih pogojev samozaposlenih ustvarjalcev in ukrepe za njeno doseganje.

Pri nekaterih problematikah pa pogrešamo bolj konkretne cilje. Zato podajamo tri predloge, ki bi po našem mnenju obogatili Resolucijo in Akcijski načrt ter skrb za kulturne ustvarjalce usmerili v doseganje večjih učinkov.

Do leta 2031 naj se povprečni zaslužek samozaposlenih v kulturi izenači s povprečnim zaslužkom zaposlenih v javnih kulturnih zavodih.

Navezava:

- Akcijski načrt, Ukrep 2: Zagotavljanje delavskih pravic in spodbujanje kariernega razvoja samozaposlenih v kulturi,
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031, Razvojni cilj Odpravljanje prekarnosti, krepitev zmožnosti in zagotavljanje enakosti spolov.

Cilj je izboljšati ekonomski položaj samozaposlenih v kulturi in zmanjšati razlike med plačanim delom samozaposlenih ustvarjalcev ter zaposlenih v javnem sektorju.

Zaskrbljujoče je dejstvo, navedeno v Resoluciji, da 37 odstotkov samozaposlenih v kulturi v letu 2021 ni dosegalo bruto minimalne plače, 80 odstotkov pa ne povprečne bruto plače. To pomeni, da je v letu 2021 le 20 % samozaposlenih ustvarjalcev zaslužiło 1.969,59 bruto eur/mesec, oz. 1.331,00 eur/mesec neto ali več.

Kot navaja Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031, je bilo v letu 2019 v javnih zavodih v kulturi zaposlenih 2450 oseb. Ministrstvo je za njihove plače namenilo 80,1 milijona evrov. Na podlagi teh podatkov smo izračunali, da je bila povprečna plača javnih uslužbencev 2.724,4 eur/mesec bruto oz. 1.725,91 eur/mesec neto.

Razlika med povprečnim mesečnim zaslužkom samozaposlenih v kulturi in zaposlenimi v javnem sektorju na področju kulture je ogromna. Kultura, ki temelji na tako veliki razliki plačanega dela ljudi, ki jo ustvarjajo, ne more biti stabilna, dokler se te razlika ne bo zmanjšala oz. odpravila. Vsi ukrepi za izboljšanje položaja samozaposlenih bi morali slediti tudi temu cilju. Ministrstvo za kulturo se ne sme

ustaviti, dokler ne bo povprečni zaslužek samozaposlenega v kulturi izenačen s povprečno plačo zaposlenega v javnem sektorju v kulturi.

Primerljivosti plačil med samozaposlenimi v kulturi in javnimi uslužbenci že podpirata Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo in predlog Zakona o dopolnitvi Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK-H).

Naš predlog se ujema s temi prizadevanji in še odločneje začrtuje cilj, ki bi zmanjšal škodljive učinke prekarnosti pri samozaposlenih v kulturi.

Do republiške priznavalnine naj bodo upravičeni vsi samozaposleni ustvarjalci v kulturi, ki so imeli ob upokojitvi vsaj 20 let priznano pravico do subvencioniranih prispevkov za socialno varnost iz strani Ministrstva za kulturo.

Navezava:

- Akcijski načrt, Ukrep 2: Zagotavljanje delavskih pravic in spodbujanje kariernega razvoja samozaposlenih v kulturi, podukrep Podeljevanje republiške priznavalnine in prilagoditev pravilnika za podeljevanje,
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031, Razvojni cilj Odpravljanje prekarnosti, krepitev zmožnosti in zagotavljanje enakosti spolov.

Cilj je izboljšati ekonomski položaj samozaposlenih v kulturi po upokojitvi in zmanjšati tveganje za revščino v obdobju njihove upokojitve.

Večina samozaposlenih ustvarjalcev v kulturi se po upokojitvi sooča z zelo nizko pokojnino, ki ne zagotavlja dostojnega življenja v starosti. Republiška priznavalnina ne lajša življenja vsem, ki so večino svoje kariere dosegali izjemne rezultate, saj se podeljuje selektivno. V prihodnjih letih lahko pričakujemo upokojevanje povečanega števila samozaposlenih kulturnikov in s tem tudi zaostritev problematike njihovega preživetja po upokojitvi.

Pri KUD Trivia predlagamo, da bi se vsem ustvarjalcem, ki so imeli vsaj 20 let priznano pravico do subvencioniranih prispevkov za socialno varnost iz strani Ministrstva za kulturo, republiška priznavalnina priznala ob upokojitvi avtomatično.

Dosežke ustvarjalcev s priznano pravico do prispevkov 20 let ali več so do upokojitve presojale vsaj štiri različne strokovne komisije. Avtomatično priznanje republiške priznavalnine bi te ustvarjalce razbremenilo presojanja še ene komisije. Člani področnih strokovnih komisij so lahko več generacij mlajši kot prosilec za priznavalnino in njegovega dela morda ne poznajo. Podeljevanje republiške priznavalnine bi bilo tako bolj objektivno in bi zajelo širši krog samozaposlenih kulturnikov.

Ustvarjalci, ki ob upokojitvi ne bi izpolnjevali pogoja 20 let priznane pravice do prispevkov, pa bi lahko za republiško priznavalnino zaprosili tako, kot je urejeno sedaj, ko o njihovih vlogah presoja področne strokovne komisije.

Javnim zavodom na področju kulture naj se dodelijo večja in namenska sredstva za odkupe del sodobnih vizualnih in intermedijskih umetnikov.

Navezava:

- Akcijski načrt, Ukrep 64: Spodbujanje realizacije umetniškega deleža v javnih investicijskih projektih,
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031, Steber 1: Kultura za povezano družbo – Skrb za kulturno dediščino. 4. Področja kulture: Intermedijske umetnosti, Vizualne umetnosti.

Cilj je povečati blaginjo sodobnih vizualnih in intermedijskih umetnikov ter poskrbeti, da kvalitetna dela pomembnih sodobnih avtorjev preidejo v kulturno dediščino.

Odkupi del so v Akcijskem načrtu naslovljeni samo z deležem iz javnih investicij, kamor pa se javni zavodi ne vključujejo. Menimo, da bi morala Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 in njen Akcijski načrt upoštevati in ustrezno ovrednotiti tudi pomembnost javnih zavodov pri odkupih del za javne zbirke. Sodobno umetnost je potrebno ne samo digitalizirati in arhivirati, ampak jo za javnost in za zanamce ohranjati tudi z nakupi.

Digitalizacija in arhiviranje morata biti del odkupov, kar pomeni, da naj bodo umetniki plačani iz strani javnih zavodov za omogočanje digitalizacije in arhiviranja svojih del.

Ministrstvo za kulturo naj javnim zavodom zagotovi več sredstev za odkupe kvalitetnih del sodobnih avtorjev. Predlagamo sistematične odkupe del avtorjev, ki prejmejo pomembne nagrade, kot so Jakopičeva nagrada in priznanja. Sedaj so lahko umetniki nagrajeni, zastopanost njihovih del v javnih zbirkah pa njihove pomembnosti ne odraža.

Čeprav so javni zavodi pri izbiri del za odkupe avtonomni, bi se lahko vzpostavile povezave ali partnerstva med javnimi zavodi in nagradami. Takšna povezava že obstaja v primeru Moderne galerije, ki sodeluje pri nagradi Riharda Jakopiča.

Podelitvi pomembne nagrade naj avtomatsko sledi odkup dela nagrajenega avtorja v javno zbirko. V ta namen naj Ministrstvo za kulturo zagotovi namenska sredstva, ki bodo omogočila odkupe tudi v preteklosti nagrajenih avtorjev, katerih dela še niso bila odkupljena.

Pripravila: Mag. Marija Mojca Pungerčar, vodja in urednica Novičnika za samozaposlene v kulturi

Ljubljana, 25. 3. 2024

Aktivnost sofinancira Ministrstvo za kulturo v okviru JR za izbor projektov krepitve podpornega okolja v kulturi v letih 2024–2025.